

WEB STRANICE ARHIVA U VOJVODINI

Stevan Mačković*, Zoran Vukelić**

UDK: 004.3:930.25(497.113)

Stevan Mačković, Zoran Vukelić: Web stranice arhiva u Vojvodini. Tehnični in vsebinski problemi klasičnega in elektronskega arhiviranja. Zbornik referatov z dopolnilnega izobraževanja, Maribor 8/2009, str. 483–486.

Izvirnik v srbsčini, izvleček v srbsčini in angleščini, povzetek v angleščini.

U radu autori uz kratak osvrt na istorijat arhivske delatnosti u Vojvodini govore o uopštenim karakteristikama i specifičnostima web prezentacija arhiva Autonomne pokrajine Vojvodine: upotrebi pisama (ćirilica, latinica), jezika (srpski, mađarski, engleski, nemački), sadržaja naslovnih strana, kao i tehničkim manama i prednostima sistema postavljenih stranica.

UDC: 004.3:930.25(497.113)

Stevan Mačković, Zoran Vukelić: Web Pages of Archives in Vojvodina. Technical and Field Related Problems of Traditional and Electronic Archiving. Conference Proceedings, Maribor 8/2009, pp. 483–486.

Original in Serbian, abstract in Serbian and English, summary in English.

In the article authors, together with a short review of archival activities in Vojvodina, present general characteristics and specific web presentations of the Archives of the Autonomous Province of Vojvodina: usage of alphabet (Cyrillic, Latin), languages (Serbian, Hungarian, English, German), contents of headline pages, as well as the technical advantages and disadvantages of presented pages.

Ključne besede: arhiv(i), arhivistika, zgodovina, računalništvo, Vojvodina, web strani.

Istorija prikupljanja i čuvanja dokumenata na prostorima Vojvodine starija je od početaka rada arhivskih ustanova na prostorima diljem Evrope. Pažljive ruke zaposlenih u vojvođanskim arhivima manipulišu građom i čuvaju je. Ta je građa nastala u prethodnim vekovima i različitim društveno-političkim zajednicama. Danas, na području Autonomne pokrajine Vojvodine postoje Arhiv Vojvodine, kao krovna arhivska ustanova u severnoj srpskoj pokrajini, i arhivi u: Beloj Crkvi, Pančevu, Sremskoj Mitrovici, Subotici, Zrenjaninu, Kikindi, Somboru, Novom Sadu i Senti. U Sremskim Karlovcima je i Arhiv Srpske akademije nauka.

Prva arhivska ustanova u Pokrajini - današnji Arhiv Vojvodine - osnovana je na temelju dekreta Ministarstva unutrašnjih dela Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca od 5. avgusta 1926. godine u Novom Sadu i na inicijativu dr. Riste Odavića, tadašnjeg upravnika Državne arhive u Beogradu, kao Državna arhiva u Novom Sadu. Zadatak troje zaposlenih u Državnoj arhivi u Novom Sadu bio je da prikuplja, čuva i obrađuje arhivsku građu sa područja Banata, Bačke, Srema i Baranje. Arhiv je radio i u vreme četvorogodišnje mađarske okupacije.

Posle Drugog svetskog rata u Vojvodini su osnivana arhivska područja i arhivi u gradovima u kojima su i danas. Uglavnom, arhivi su kao posebne ustanove počeli da rade 1947. godine, sa izuzetkom u Senti, gde je arhiv počeo da radi 1950. godine i

* *Stevan Mačković, direktor, Istorijski arhiv u Subotici, Trg slobode 1/III, 24000 Subotica, Srbija.*

** *Zoran Vukelić, arhivista, Istorijski arhiv u Subotici, Trg slobode 1/III, 24000 Subotica, Srbija.*

Arhivom grada Novog Sada, koji je počeo da radi 21. maja 1954. godine.¹ Svi arhivi osnivani su na temelju pozitivnih pravnih propisa i odluka organa nadležnih društveno-političkih zajednica, kao što je bio slučaj u čitavoj Jugoslaviji. U prvo vreme u arhivima je radio mali broj ljudi, ali kako se razvijala služba i potreba države za njom, kao i sama država, tako je rastao broj zaposlenih, značaj i ugled tih ustanova u društvu. Arhivi u Vojvodini radili su na načelima i propisima na kojima je radila čitava arhivska služba u bivšoj državi. Štaviše, obzirom na istorijat ovog područja, vojvođanske su ustanove imale značajno mesto i ugled u struci Federacije.

Lomovi u društvu u vremenu raspada Jugoslavije, stvaranje nove klase povlašćenih, devastacija sistema vrednosti, besparica i izolacija otežali su rad zaposlenih u arhivskim ustanovama, ali ni trenutka nisu narušili njihov naučni integritet i potrebu da drže korak sa svetom. Koliko su im to omogućavale prilike u društvu, radnici arhiva primenjivali su nova saznanja u struci. Tako je i u pogledu informatičke tehnologije. Proces započet u poslednjoj deceniji dvadesetog veka nastavljen je u prvim godinama dvadeset i prvog veka. U prvim godinama posle petooktobarskih promena u Srbiji i Vojvodini, kao njenom sastavnom delu, zatvoren je prvi deo priče o kompjuterizaciji službi i rada u arhivima. Posle kompjuterskog opismenjavanja starijih kolega i informatičkog opremanja arhiva, zaposleni u njima pokrenuli su sledeću etapu u svetu novih tehnologija - elektronski prikaz ustanove. Tako su arhivisti i arhivski radnici preduhitrili zakonodavca i nametnuli mu imperativ za nova zakonska rešenja. I što je još važnije, tako su omogućili svojim korisnicima jednostavniju i efikasniju komunikaciju, te ubrzali put rešavanja problema.

Prve postavljene web stranice arhiva urađene su po utvrđenim informatičkim uzusima. Obzirom da su postojeće pravne norme koje su regulisale rad arhivskih ustanova donete sedamdesetih godina prošlog veka, zaposleni u arhivima morali su da se oslone na sopstvena znanja o izgledu i funkcionisanju elektronske prezentacije. U ovom radu pokušaćemo da na primerima pojedinih web stranica pojasnimo dobre i loše strane takvog rada.

Osim arhiva u Beloj Crkvi i Somboru, čije su elektronske prezentacije u pripremi, sve ustanove u Vojvodini imaju sopstvene web stranice na kojima korisnici interneta mogu da pronađu gotovo sve podatke koji im mogu pomoći da lakše i jednostavnije dođu do željenih saznanja. Kumulativno za vojvođanske arhive u upotrebi su ćirilčno i latinično pismo, na srpskom, mađarskom, engleskom i nemačkom jeziku.

Matična arhivska ustanova u Vojvodini - Arhiv Vojvodine - ima web stranicu urađenu na srpskom jeziku i ćirilčnom/latiničnom pismu. Glavne rubrike stranice su: 1 - O nama, koja sadrži Istorijat arhiva, Gde se nalazimo, Delatnost arhiva, Registar fondova, Korišćenje građe, Kulturno-prosvetna i izdavačka delatnost, Kontakt; 2 - Informacioni sistem Arhiva Vojvodine; 3 - Standardi: ISAD (G i ISAPR (CPF); 4 - Arhivi u Vojvodini (Link); 5 - Izložbe i promocije; 6 - Najave događaja. Dobre strane ovakve prezentacije su: mnoštvo potrebnih informacija o radu, značaju i ulozi arhiva u savremenom životu, te kako doći do željenih podataka. Loša strana je nepostojanje stranice na engleskom jeziku, danas neizostavnom stavkom u međunarodnoj komunikaciji.

Istorijski arhiv Subotica ima trojezičnu elektronsku prezentaciju, srpski, mađarski i engleski jezik, na latiničnom pismu. Rubrike subotičkog weba su: O nama, Sekretarijat, Zaštita arhivske građe i registraturskog materijala van arhiva,

¹ Obzirom da arhiv u Beloj Crkvi nema web stranicu nije isključeno da se to ne odnosi i na tu ustanovu kulture.

Korišćenje arhivske građe i bibliotečkog materijala, Aktuelnosti, Foto galerija, Izložbe i publikacije, Preuzimanje, Kolektiv. Dobre strane prezentacije su: informacije o IAS-u,² jednostavnost komunikacije i mogućnost korišćenja više jezika.

Web strane Istorijskog arhiva u Senti urađene su na srpskom i mađarskom jeziku, uz upotrebu latiničnog pisma. Rubrike su: Početna, Informacije, Istorijat, Galerija, Zaposleni, Izdanja, Fondovi, Vodič fondova. Dobre strane su: mnoštvo korisnih informacija o arhivu. Loša strana je nepostojanje engleskog ili bilo kog drugog svetski raširenog jezika.

Zaposleni u Istorijskom arhivu u Kikindi uradili su svoju elektronsku prezentaciju na srpskom jeziku i na latiničnom pismu. Rubrike njihovog weba su: Istorijat, Publikacije, Izložbe, Fondovi i zbirke, Pitanja i Kontakt, Kurijska.³ Dobre strane su sveobuhvatnost informacija o radu i značaju arhiva. Loša strana je nepostojanje mogućnosti da klikom miša te informacije sazna i neko kome srpski ili sorodni jezici nisu materinji ili ih ne govori.

Zrenjaninske web stranice urađene su na srpskom jeziku i latiničnom pismu. Rubrike koje posetilac ovog sajta može da otvori i u njima nešto sazna su: Istorijat, Fondovi i zbirke, Mikrofilmovana građa, Izložbe, Izdanja, Planovi grada, Galerija, Linkovi, Pretraga, Aktuelno. Dobre strane sajta su: preglednost, mnoštvo informacija i ažurnost. Loša strana je nedostatak izbora engleskog jezika.

Arhiv grada Novog Sada ima web stranicu koja je urađena na srpskom jeziku i uz upotrebu ćirilicnog i latiničnog pisma. Rubrike novosadske elektronske prezentacije su: 1 - Početna strana; 2 - Osnovni podaci, koja sadrži: Ko može da istražuje i kako se koristi arhivska građa, Registar fondova i zbirke, Vodič kroz arhivske fondove i zbirke, Analitički obrađeni fondovi i zbirke, Kontakt i radno vreme, Mreža arhiva u Srbiji; 3 - Delatnost Istorijskog arhiva grada Novog Sada, koja sadrži: Naučno istraživački rad, Korišćenje arhivske građe u administrativne i privatno-pravne svrhe, Zaštita arhivske građe i registraturskog materijala van arhiva, Prijem i smeštaj arhivske građe, Sređivanje i obrada arhivske građe, Centar za informacije, Biblioteka arhiva, Izlaganje arhivske građe, Publikovanje, Primena računarskih tehnologija, Usavršavanje i savetovanja, Stručni radovi radnika Arhiva, Proslava 50-godišnjice rada Arhiva, Zaposleni u Istorijskom arhivu grada Novog Sada; 4 - Istorijat arhivske službe u Novom Sadu, koji je podeljen na tri dela omeđena godinama, 1748–1914, 1915–1954, 1955–2004. godine; 5 - Linkovi; 6 - Softver za registrature. Dobre strane weba su: mnoštvo informacija i mogućnost preuzimanja programa koji omogućuju rad u registraturama. Loša strana je nedostatak stranica na engleskom jeziku.

Istorijski arhiv u Pančevu ima urađenu web stranicu na srpskom, engleskom i nemačkom jeziku na latiničnom pismu. Rubrike pančevačkog sajta jesu: O Arhivu, Fondovi i zbirke, Izdanja, Izložbe, Istorija Pančeva, Događaji, Galerija, Kontakt, Mapa. Dobre strane su: mnoštvo informacija, bogatstvo sadržaja, upotreba svetskih jezika.

Web prezentacija Istorijskog arhiva Srema iz Sremske Mitrovice urađena je na srpskom jeziku uz upotrebu latiničnog i ćirilicnog pisma. Rubrike sajta su: Obaveštenja, O Arhivu, Prezentacija, Fotografije, Registar, Izdavačka delatnost, Izložbe, Promocije, Biblioteka, Linkovi arhiva. Dobre strane sremačke elektronske

² Skraćeno Istorijski arhiv Subotica.

³ Kurijska je zgrada građena između 1835. i 1839. godine za potrebe administracije Velikokikinskog distrikta, u kojoj je danas smešten kikindski arhiv.

prezentacije su: brojne informacije, ažurnost, preglednost. Loša strana je nedostatak engleskog jezika.

Autori web stranica arhiva u Vojvodini pisali su srpskim jezikom latiničnim pismom sedam puta i ćirilicom tri puta. Dva sajta napisana su mađarskim i engleskim jezikom, jedan nemačkim. Posetilac ovih stranica lako može da izabere jezik ili pismo kojim želi da pretražuje njihov sadržaj. Ovakvom šarenilu upotrebe jezika i pisama doprinosi nepostojanje zakonskih propisa koji regulišu arhivsku materiju odnosno njihova zastarelost.⁴ Ali tome pridonosi i istorijski položaj Vojvodine i njen šarolik nacionalni sastav, kako danas tako i u prošlosti. U rubrikama koje posetioci sajtova vojvođanskih arhiva mogu da otvore, iako nisu unifikovane, nalaze se gotovo identični podaci: o arhivu, o kolektivu, delatnosti, zanimljivostima, retkim i dragocenim dokumentima...

Sigurno će ovakvu situaciju da promeni na bolje skoro i nekoliko puta najavljivano donošenje novih zakonskih propisa koji će da regulišu arhivsku materiju u Srbiji. Naime, na izradi nacрта novog zakona i pratećih propisa učestvovali su predstavnici važnijih arhiva i arhivskih udruženja u Republici Srbiji, te su u nova rešenja uključene novine i standardi koji važe u čitavom arhivističkom svetu. Dalje, u sistemu arhiva uvode se standardi koji važe u razvijenom arhivističkom svetu. Tako će u vremenu koje dolazi sajtovi biti razumljivi posetiocima iz različitih delova sveta, odnosno onima koji razumeju srpski i neki od svetskih jezika.

SUMMARY

WEB PAGES OF ARCHIVES IN VOJVODINA

The history of gathering and archiving of documents in the area of Vojvodina is older than the beginning of work of archival institutions all over Europe. Careful hands of employees at archives in Vojvodina manipulate and keep materials created in former centuries and in different socio-political communities. Today, in the area of the Autonomous Province of Vojvodina there is the Archives of Vojvodina, as the main archival institution in the north Serbian province, and archives in Bela Crkva, Pančevo, Sremska Mitrovica, Subotica Zrenjanin, Kikinda, Sombor, Novi Sad and Senta. In Sremski Karlovci there is the Archive of Serbian Science Academy.

The first WEB pages of archives are made according to the determined informatics patterns. Regarding the fact that the existing legal norms, which have regulated the work of archival institutions promulgated during the 1970s of the last century, employees of the archives had to rely on their own knowledge and function of electronic presentation.

Archival institutions in Vojvodina have their own WEB pages where the Internet users can find almost all information for finding solutions to their problems in an easier and simpler way. In Vojvodina, archives use Cyrillic and Latin alphabets, in Serbian, Hungarian, English and German Language.

⁴ *Autori smatraju da tome pomalo doprinosi i nepostojanje samosvesti kod arhivskih radnika o sopstvenoj važnosti u savremnom društvu.*